

Pedres precioses

La capacitat de la nostra llengua per a la creació de noves formes de llenguatge va assimilar perfectament la irrupció del maquinisme. Tota llei d'aparells, ginyes i màquines, amb les peces i els mecanismes corresponents, hi rebieren noms conformats a les seves característiques morfològiques peculiars. I així podem veure com alguns rams, com ara el tèxtil, compten amb un copios vocabulari terminològic autòcton. Ha estat més modernament, quan ens han fallat els grans mitjans de comunicació alhora que llur influència esdevenia decisiva, en què a la llengua catalana li ha calgut retreure's i admetre, com uns cossos estranys al seu organisme, les formes imposades per una pressió aclaparadora.

Un dels mitjans de què el català s'ha valgut per a designar els productes del maquinisme ha estat, justament, la formació de grups nominals, autèntics noms composts, constituïts pel nom màquina amb un determinatiu, consistent, generalment, en el verb que indica l'acció que la màquina acompleix: màquina de cosir, màquina d'escriure, màquina de retratar, màquina de calcular, màquina d'imprimir, màquina de picar carn.

En alguns casos, s'ha utilitzat la forma del diminutiu: maquineta de fer punta al llapis. Es, doncs, seguint aquesta tendència tan arrelada que caldria, en un bon nombre de casos, especialment en aquells en què hom intenta introduir un derivat verbal, cercar la forma del nom que hauríem de donar als nous productes que, incessantment, ens va servir la societat de consum: màquina de rentar, màquina de filmar, màquina d'afaitar, doncs, ens semblen preferibles als noms derivats d'aquests verbs. El llenguatge més aviat sofisticat de la tecnologia moderna, àvida de prestigi, sembla que rebutgi l'ús de la paraula màquina, com si fos l'exponent d'una etapa superada i ja anacrònica. Però caldria no deixar-se dominar per aquest complex, que ens fa substituir màquina de retratar o màquina de fer fotografies per aparell fotogràfic. D'altra banda, cal tenir en compte que quan el context no permet cap ambigüitat, aquests noms composts es redueixen espontàniament al genèric màquina, amb l'omissió del determinatiu.

Fariem ben fet, per tant, de treure el màxim de par lli del caràcter genuí que la paraula màquina ha adquirit en la nostra llengua, una altra prova del qual ens el dona l'humor popular, amb els noms de màquines imaginàries. En recordem una de molt cèlebre en els annals de la burocràcia: la màquina de quadrar balanços.

ALBERT JANE

El títol està equivocat:
correspon a l'article publicat
el 28 VI 1977.

El títol ha de ser
«les màquines» (Vg. El, 2,
núm. 339)